

ІНВЕСТИЦІЇ В ЕКОЛОГІЮ: ДЖЕРЕЛА, ФОРМИ ТА РЕЗЕРВИ НАРОЩЕННЯ

INVESTMENT IN ECOLOGY: SOURCES, FORMS AND INCREASING RESERVES

Василь ГОЛЯН,
доктор економічних наук, професор,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», Київ

Vasyl' GOLYAN,
Doctor of Economics, Professor,
Public Institution "Institute of Environmental
Economics and Sustainable Development of the
National Academy of Sciences of Ukraine", Kyiv

Практика господарювання та макроекономічного регулювання у країнах із соціально орієнтованою ринковою економікою доводить, що відтворення довкілля та раціональне використання природних ресурсів є необхідними умовами соціально-економічного піднесення цих країн. Покращуючи довкілля та нарощуючи окремі складові природно-ресурсного потенціалу шляхом застосування гнучких механізмів кредитної, податкової та консультативної підтримки, ці держави розширюють територіальний базис розвитку еколого-безпечних видів виробничо-господарської діяльності та окремих видів робіт і послуг, що сприяє нарощенню обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції та кумулятивним чином відображається на темпах соціально-економічного піднесення.

На жаль, в Україні в основу системи макроекономічного регулювання, яка базується на монетаристських кліше, стратегії розвитку великих горизонтально і вертикально інтегрованих підприємницьких структур, регіональної соціально-економічної політики не закладені домінанти невиснажливого природокористування, примноження екологічних благ та нарощення асиміляційного потенціалу. Причини такої екологічної та природно-ресурсної індіферентності знаходяться як у площині несформованості світоглядних домінант, так і в системі координат державної політики, яка не оперує навіть критично необхідним набором підходів, що стимулювали б процеси екологізації всіх фаз відтворення як у державному, комунальному, корпоративному секторах, так і в секторі домашніх господарств.

Особливу складність відзначаються підходи щодо інституціоналізації форм і джерел інвестиційного забезпечення природоохоронної та природоексплуатаційної діяльності, оскільки наглядною є значна недокапіталізованість більшості природних ресурсів, які залучаються у відтворювальний процес, у латентному стані перебуває система інтегрованого управління природними ресурсами, особливо на регіональному рівні, територіальні громади не наділені достатніми правами та повноваженнями щодо володіння, користування та розпорядження природними ресурсами як в межах населених пунктів, так і на прилеглих територіях [5-10].

Спектр джерел інвестицій природоохоронного спрямування також є звуженим через численні інституціональні обмеження щодо володіння й користування об'єктами природоохоронної інфраструктури та природно-ресурсними активами. Основні джерела фінансування капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища – це кошти державного і місцевих бюджетів, у тому числі фондів охорони навколишнього природного середовища відповідних таксономічних рівнів, власні кошти підприємств, організацій, установ. У останні роки дещо збільшилася частка природоохоронних інвестицій, профінансованих за рахунок коштів міжнародних фінансово-кредитних організацій та міждержавних об'єднань, у тому числі й в рамках реалізації проектів трансграничного співробітництва. Відсутні масові прецеденти освоєння портфельних інвестицій природоохоронного спрямуван-

ня як через нерозвиненість вітчизняного фондового ринку, так і безініціативність місцевих органів влади в напрямі випуску боргових зобов'язань.

Метою статті є виявлення можливостей держави та територіальних утворень нарощувати обсяги фінансування інвестицій на охорону довкілля, аналіз зрушень у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища, оцінка основних тенденцій фінансування капітальних інвестицій природоохоронного спрямування із місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища та власних коштів підприємств, організацій, установ, обґрунтування базових пріоритетів інституціоналізації сучасних форм та джерел інвестування проектів модернізації природоохоронної інфраструктури, оздоровлення довкілля та раціонального використання природних ресурсів.

Фінансування природоохоронної діяльності відіграє важливе значення в контексті забезпечення сприятливих умов життєдіяльності населення та створення передумов для розвитку окремих сегментів національного господарства. На жаль, кризові явища в національній економіці не дають можливості повною мірою фінансувати пріоритети оздоровлення довкілля та відтворення природних ресурсів.

За період з 2006 по 2013 рік у динаміці надходжень екоресурсних платежів до Зведеного бюджету України спостерігалася висхідна тенденція (бралися номінальні (фактичні) значення надходжень). Зокрема, якщо у 2006 році величина надходжень складала 5 503 млн грн, у 2009 – 12 347 млн грн, у 2012 – 19 301 млн грн, то у 2013 – 31 580 млн грн (**рис. 1**).

Інтенсивне зростання такого роду фіскальних платежів у 2013 році пов'язане з кардинальним переглядом ставок рентних платежів та нормативів плати за користування надрами. У цілому

Рис. 1. Рівень покриття природоохоронних витрат держави та регіонів надходженнями екоресурсних платежів
(розраховано за даними Державної служби статистики України)

за період, що аналізується, основною причиною щорічного зростання еко-ресурсних платежів було механічне зростання ставок екологічних податків (зборів за забруднення навколишнього природного середовища) та нормативів плати за спеціальне використання природних ресурсів внаслідок їх індексації.

Не спостерігалось висхідного тренду за аналогічний період і в динаміці природоохоронних видатків держави і регіонів. Якщо за період з 2006 по 2008 рік мало місце щорічне зростання природоохоронних видатків держави і регіонів, то з 2008 по 2013 рік аналогічна тенденція не проявлялася. Значне зростання природоохоронних видатків у 2008 році пов'язане з необхідністю усунення наслідків стихійних лих, що мали місце в ряді регіонів України, особливо в областях Карпатського та Поліського економічних районів.

Якщо зіставити природоохоронні видатки з надходженнями екоресурсних платежів, то спостерігається наступна картина: на 1 грн профінансованих природоохоронних видатків держави та регіонів у 2006 році припадало 8,5 грн надходжень екоресурсних платежів, у 2009 – 13,0 грн, у 2012 – 21,0 грн, у 2013 – 33,5 грн.

Це свідчить про те, що держава в разі внесення відповідних змін у бюджетне законодавство може суттєво збільшити величину екологічних інвестицій та поточних природоохоронних витрат, що дозволить мінімізувати негативний техногенний вплив на довкілля, результативніше відтворювати окремі види природних ресурсів, а це сприятиме розширенню ареалу діяльності суб'єктів підприємницької діяльності у сфері сільського, мисливського та лісового господарства, туризму й санаторно-курортної індустрії [1].

Основними складовими природоохоронних видатків на охорону навколишнього природного середовища є капітальні інвестиції та поточні природоохоронні витрати. Вагоме значення має структура загальних природоохоронних видатків, профінансованих з усіх джерел (державний та місцеві бюджети, власні кошти підприємств, організацій, установ та інші джерела) за відповідний період.

Незважаючи на те, що починаючи з 2007 року і закінчуючи 2013 у цілому спостерігалось збільшення капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища, за винятком періодів 2008-2010 та 2012-2013 років, динаміка їх частки в структурі загальних природоохоронних витрат мала дещо іншу тенденцію (рис. 2).

За період з 2007 по 2010 рік частка природоохоронних капітальних інвестицій в структурі загальних природоохоронних

У статті встановлено рівень покриття природоохоронних видатків (капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища й поточних природоохоронних витрат) держави та територіальних утворень надходженнями екоресурсних платежів (екологічних податків і плати за спеціальне використання природних ресурсів), що дало можливість виявити резерви значного збільшення обсягів фінансування державним і комунальним сектором проектів оздоровлення довкілля та раціонального використання природних ресурсів.

На основі аналізу зрушень у структурі капітальних інвестицій на охорону довкілля за рахунок середовища встановлено, що у 2013 році порівняно з 2007 питомо вага цих інвестицій, профінансованих за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та власних коштів підприємств, організацій та установ, зменшилася, а частка інвестицій за рахунок інших джерел збільшилася.

Проаналізовано основні тенденції фінансування капітальних інвестицій на охорону довкілля за рахунок коштів місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища і власних коштів підприємств, організацій та установ, що дало змогу встановити відсутність збільшення реальної величини природоохоронних інвестицій та тісну залежність їх обсягів від загальної макроекономічної стабільності в країні.

Обґрунтовано базові пріоритети інституціоналізації сучасних форм та джерел інвестиційного забезпечення природоохоронних проектів, що передбачають розширення можливостей укладання угод державно-приватного партнерства, прискорення імплементації природоохоронних директив Європейського Союзу, активізацію міждержавного співробітництва в рамках міжнародних природоохоронних конвенцій.

In the article the level of coverage of the nature protection expenditures (capital investment in environmental protection and current ecological expenses) of the state and territorial formations by the incomings of eco-resource payments (ecological taxes and fee for special use of natural resources) is defined that allowed revealing the reserves of considerable increase in the amounts of financing the projects for environmental improvement and rational use of natural resources at the expense of state and municipal field.

Based on the analysis of changes in the structure of capital investments in environmental protection, it is determined that in 2013 if compared to 2007 the share of these investments, financed at the expense of state and local budgets as well as personal finances of enterprises and institutions, has decreased, and a part of other sources investments has increased.

The main trends of financing capital investments in environmental protection at the expense of local natural guard funds and personal finances of enterprises and institutions are analysed that allowed to determine the absence of increase in the actual amount of nature protection investments and close dependence of its amounts on the total macro-economic stability of the country.

The basic priorities of institutionalisation of modern form and sources of providing nature protection projects that foresee expanding the possibilities as regards conclusion of public-private partnership agreements, acceleration of implementation of the nature protection Directives of the European Union, activation of intergovernmental cooperation within the framework of international nature protection conventions are grounded.

видатків постійно знижувалася: 2007 – 31,79%, 2008 – 30,65%, 2009 – 27,46%, 2010 – 21,04%. Незважаючи на те, що у 2011 році даний показник значно збільшився (до 34,89%), у 2012 році спостерігалось його подальше зниження. Аналогічна тенденція зберігалася й у 2013 році порівняно з 2012.

Якщо аналізувати часовий інтервал з 2007 по 2013 рік крізь призму структури природоохоронних витрат, то чітко викристалізувалася така тенденція: частка капітальних інвестицій коливалася в межах від 21,04 до 34,89%. Тобто капітальні видатки становлять у середньому лише третину всіх природоохоронних витрат, що свідчить про їх поточну спрямованість, що не повною мірою сприяє формуванню ресурсної бази модернізації, реконструкції та технічного переоснащення об'єктів природоохоронної інфраструктури, а це найближчим часом може спровокувати інфраструктурний колапс і призвести до незворотних негативних впливів на довкілля.

Квінтесенцією недолугості політики української держави у природоохоронній сфері є зрушення в структурі капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за період з 2007 по 2013 рік. Якщо у 2007 році частка капітальних інвестицій на охорону довкілля, профінансованих за рахунок коштів Державного бюджету України, становила 10% (рис. 3), то у 2013 вона знизилася до 1% (рис. 4). Відбулося суттєве зменшення також частки капітальних інвестицій, що фінансуються з місцевих бюджетів (2013 року їх частка склала 6%; у 2007 році вона становила 12%).

Зменшення частки капітальних природоохоронних інвестицій, профінансованих відповідно з державного та місцевих бюджетів, супроводжувалось зменшенням питомої ваги капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища, профінансованих за рахунок власних коштів підприємств, організацій та установ, а також зростанням частки аналогічних інвестицій – за рахунок інших джерел. Якщо у 2007 році частка капітальних природоохоронних інвестицій, профінансованих суб'єктами господарювання, становила 74%, то у 2013 році вона зменшилася до 60%.

Такий низхідний тренд зумовлений тим, що суб'єкти господарської діяльності були змушені скорочувати реальні обсяги фінансування проектів природоохоронного спрямування через зменшення прибутковості виробничо-господарської діяльності, необхідність вчасного поповнення оборотних засобів у зв'язку з негативними наслідками економічної кризи 2008 року. Нинішня

Рис. 2. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища та їх частка в загальному обсязі природоохоронних витрат

(розраховано за даними Державної служби статистики України)

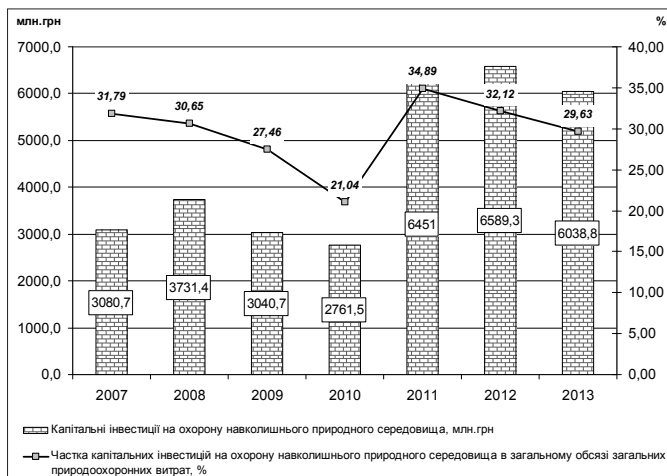

Рис. 3. Структура капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за 2007 рік

(розраховано за даними Державної служби статистики України)

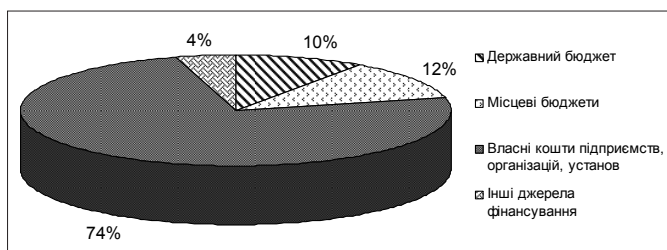
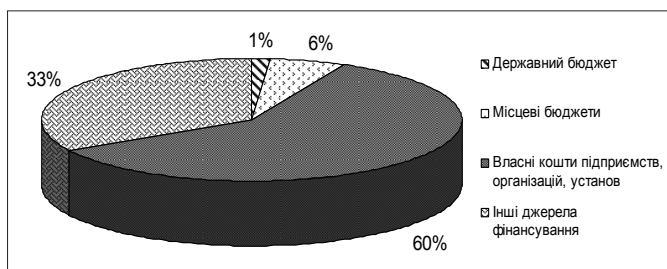

Рис. 4. Структура капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища за 2013 рік

(розраховано за даними Державної служби статистики України)

ситуація в національній економіці поставила значну кількість підприємств, особливо малих та середніх, на межу виживання. Фінансування капіталомістких екологічних проектів для них є не підйомним [3].

Вже так склалося в більшості постсоціалістичних країн, що вирішення екологічних проблем фінансується за залишковим принципом. Україна не є винятком. Особливо складна ситуація щодо фінансування капітальних інвестицій на охорону навколишнього середовища склалася на рівні регіонів, де значну питому вагу в структурі названих інвестицій займають інвестиції, профінансовані з місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища.

За період з 2007 по 2013 рік у динаміці капітальних інвестицій на охорону довкілля із місцевих фондів охорони навколишньо-

го природного середовища не спостерігалось чіткої тенденції. Протягом 2007-2009 років мав місце висхідний тренд (рис. 5). Це пов'язано з тим, що регіональна економіка ще не відчула наслідків глобальної фінансової та економічної кризи і підприємства здійснювали традиційні для себе викиди, скиди та розміщення відходів, що відповідним чином відображалось на величині сплачених зборів за забруднення навколишнього природного середовища, які надходили до спеціальних фондів місцевих бюджетів.

У 2010 році порівняно з 2009 величина капітальних інвестицій, профінансованих за рахунок місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, знизилася на 55,9 млн грн. У 2011 році величина капітальних інвестицій знову збільшилася, тобто збільшення порівняно з 2010 роком становило 50,5 млн грн. Незважаючи на коливання абсолютної величини капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища, профінансованих з місцевих фондів охорони довкілля, їх частка в загальній величині капітальних інвестицій, профінансованих з місцевих бюджетів у цілому, за період з 2009 по 2013 рік становить понад 67%.

Тобто фонд охорони навколишнього природного середовища в структурі місцевих бюджетів й надалі залишається основним джерелом фінансування розбудови природоохоронної інфраструктури та обмеження екологодеструктивної діяльності. Майже не використовується такий дієвий засіб нарощення природоохоронних інвестицій на рівні територіальних громад, як випуск облігацій місцевої позики, що дало б можливість значно збільшити фінансові можливості місцевого самоврядування для відтворення довкілля та модернізації природоохоронної інфраструктури, а також реалізації місцевих програм «зеленої економіки» [4].

Основними забруднювачами навколишнього природного середовища в Україні є промислові підприємства, які входять до великих фінансово-промислових інтегрованих об'єднань. Такі об'єднання мають багатомільярдні обороти і, як правило, працюють на експорт. При цьому практика останніх двадцяти років показує, що такого роду структури надзвичайно повільно здійснюють екологічний реінжиніринг своєї бізнес-діяльності, мляво впроваджують енерго- та ресурсозберігаючі технології, спорадично модернізують об'єкти природоохоронної інфраструктури.

Незважаючи на це, саме підприємства, організації та установи є основними інвесторами проектів природоохоронного спрямування. Справа тут не в тому, що вони багато інвестують в охорону довкілля, а в тому, що інші джерела інвестування (державний та місцеві бюджети, іноземні інвестори, вітчизняні фінансово-кредитні установи) ще мізерніші.

Рис. 5. Капітальні інвестиції на охорону довкілля із місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища та їх частка в загальній величині капітальних природоохоронних інвестицій, профінансованих за рахунок місцевих бюджетів за 2007-2013 роки

(розраховано за даними Державної служби статистики України)

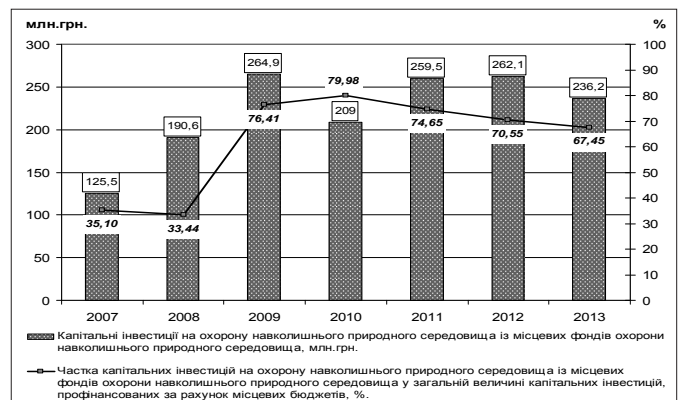
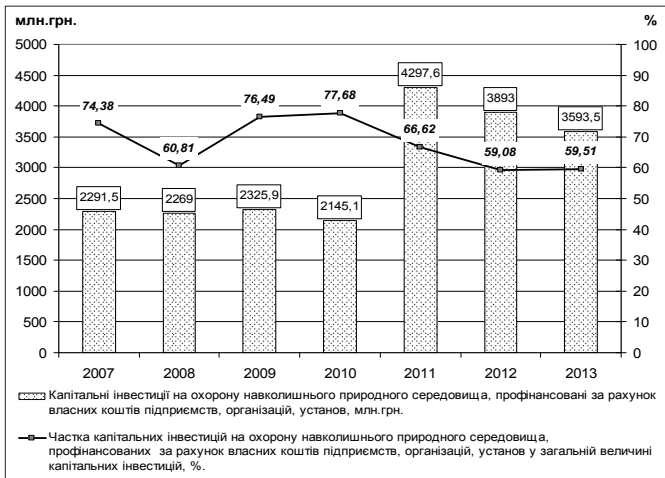

Рис. 6. Капітальні інвестиції на охорону навколишнього природного середовища, профінансовані за рахунок власних коштів підприємств, організацій, установ, та їх частка в загальній величині капітальних природоохоронних інвестицій за 2007-2013 роки (розраховано за даними Державної служби статистики України)

За період з 2007 по 2013 рік у динаміці капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища, профінансованих за рахунок підприємств, організацій та установ, мають місце дві основних тенденції. В інтервалі з 2007 по 2010 рік значних змін щодо величини названих інвестицій не спостерігалось (величина інвестицій коливалася в інтервалі 2145,1 – 2325,9 млн грн) (рис. 6). У 2011 році порівняно з 2010 роком величина природоохоронних інвестицій, профінансованих суб'єктами господарської діяльності, збільшилася на 2152,5 млн грн.

Причиною такого зростання стала девальвація гривні, що призвело до подорожчання значної кількості природоохоронного обладнання та здійснення окремих видів робіт з екологізації виробничо-господарської діяльності. Тобто суттєве зростання природоохоронних інвестицій у 2011 році мало суто номінальний характер і не призвело до реального збільшення інвестиційного забезпечення проектів екологічного реінжинірингу та модернізації природоохоронної інфраструктури. У 2012 та 2013 роках порівняно з 2011 не спостерігалось навіть номінального зростання величини капітальних інвестицій екологічного спрямування, що ще більше зменшило їх реальну величину і відповідно сповільнило темпи оновлення природоохоронного обладнання та реалізацію інших природоохоронних проектів.

Нинішня ситуація в національній економіці поставила значну кількість підприємств, особливо малих та середніх, на межу виживання. Інша справа – підприємства, що входять в інтегровані фінансово-промислові об'єднання. Маючи мільярдні обороти такі об'єднання здатні профінансувати навіть надзвичайно капіталомісткі природоохоронні проекти, що суттєво знизить рівень викидів та скидів шкідливих речовин у навколишнє середовище і сприятиме покращенню умов життєдіяльності широких мас населення.

Державна машина має змусити олігархів, підприємства яких є основними природокористувачами-забруднювачами довкілля і присвоюють екологічну та природно-ресурсну ренту, дбати про навколишнє середовище, що є звичною практикою у країнах із соціально-ринковою економікою [2].

На даному етапі розвитку природоохоронної сфери, коли існують значні фінансові та інституціональні обмеження, необхідно розширити можливість використання сучасних форм і джерел інвестування проектів відтворення довкілля та раціонального використання природних ресурсів. Держава й територіальні громади, які є власниками переважної більшості об'єктів природогосподарської та природоохоронної інфраструктури, а також природних

ресурсів, мають отримати можливості залучати іноземні інвестиції та інвестиції українських підприємницьких та фінансово-кредитних структур, при цьому не втрачаючи прав власності на перераховані природно-ресурсні та природно-господарські активи. Це стане можливим за умов розширення сфер застосування угод державно-приватного партнерства.

На сьогодні згідно із Законом України «Про державно-приватне партнерство» угоди державно-приватного партнерства можуть укладатися для таких видів природоохоронної та природоексплуатаційної діяльності, як збір, очищення та розподілення води; туризм, відпочинок, рекреація; забезпечення функціонування зрошувальних та осушувальних систем; оброблення відходів. Для нарощення обсягів фінансування капітальних природоохоронних інвестицій пропонується законодавчо закріпити також такі сфери укладання угод державно-приватного партнерства, як агролісо-меліорація, заліснення малопродуктивних земель, переробка відходів лісосічного виробництва та використання неликвідної деревини; видобуток органо-мінеральної сировини з водних об'єктів, зокрема озерного сапропелю; використання ділянок рибальства та гірських рік для розвитку малої гідроенергетики; облаштування прибережних захисних смуг водоохоронних зон, зокрема для зменшення обсягів забруднення водних об'єктів нітратами із сільськогосподарських джерел; господарське використання природно-заповідних територій.

Важливою складовою інвестиційного забезпечення охорони навколишнього природного середовища і раціонального використання природних ресурсів є забезпечення документальної та реальної імплементації природоохоронних директив Європейського Союзу. Якщо документальна імплементація покладена на державу та її інститути, то реальна імплементація стане можливою завдяки участі корпоративного й комунального секторів, а також сектору домашніх господарств. Вже зараз необхідно формувати інституціональне підґрунтя для імплементації природоохоронних директив знову ж таки на основі партнерських відносин між державою та суб'єктами підприємницької діяльності. Для цього мають бути узаконені такі форми державно-приватного партнерства, як кластери, оренда, концесія та холдинг. Ці форми партнерських відносин дозволять державі та підприємницьким структурам узгоджувати заходи й концентрувати необхідні фінансові ресурси, щоб поступово наблизитися до впровадження тих вимог і регламентів природоохоронної діяльності, які передбачені у відповідних директивах Європейського Союзу.

Значний потенціал для нарощення обсягів іноземних інвестицій у розбудову природоохоронної інфраструктури та відтворення природно-ресурсного потенціалу містять проекти транскордонного співробітництва в рамках функціонування таких міждержавних об'єднань, як єврорегіони. У рамках функціонування таких об'єднань підвищується ймовірність залучення фінансових ресурсів через реалізацію грантових програм. Конкретні приклади вже є. У даний час реалізується проект «Відновлення меліоративної мережі для сприяння економічного зростання сільських територій Волинської області» в рамках програми ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку України». Територіально реалізація даного проекту зосереджена у двох районах (Ковельському і Ратнівському), що дало можливість охопити менше третини меліоративних систем, які потребують модернізації, реконструкції та технічного переоснащення. З огляду на це такий прецедент відновлення меліоративних систем необхідно поширити на решту адміністративних районів, де є значні площі осушених сільськогосподарських угідь.

ВИСНОВКИ

Порівняння надходжень екоресурсних платежів, які включають екологічні податки та плату за спеціальне використання природних ресурсів, та обсягів природоохоронних видатків держави й регіонів (капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища і поточних природоохоронних витрат,

профінансованих за рахунок державного й місцевих бюджетів) свідчить про те, що є значні можливості для нарощення капітальних природоохоронних інвестицій та збільшення поточних витрат екологічного спрямування.

Якщо держава не нарощуватиме інвестицій у відтворення довкілля та природно-ресурсного потенціалу і не стимулюватиме це роботи підприємницький сектор, то ресурсна база багатьох галузей національної економіки буде інтенсивно звужуватися, що врешті-решт призведе до значного зниження рівня господарської самодостатності нашої країни і переведе її в розряд країн-аутсайдерів у глобальному економічному просторі.

Практика фінансування природоохоронної діяльності в країнах із соціально орієнтованою ринковою економікою та країнах Центральної Європи показує, що нарощення інвестиційного потенціалу охорони довкілля та відтворення природно-ресурсного потенціалу безпосередньо пов'язане з регуляторним впливом держави. Хоча сьогодні в геополітичному просторі й домінує думка про те, що фінансування екологічних проєктів – це прерогатива багатих країн, однак окремі країни завдяки застосування кредитних, податкових та митних преференцій суттєво збільшили обсяги капітальних вкладень у розбудову природоохоронної інфраструктури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Golyan Vasyli'. Держава має всі можливості для нарощення екологічних інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/9717-ekonomst-derzhava-maye-vs-mozhlyvist-dlya-naroshchennya-ekologichnih-nvesticyi.html>.
2. Golyan Vasyli'. Олігархи будуть фінансувати екологічні проєкти? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/9635-golyan-olgarhi-budut-fnansuvati-ekologichn-proekti.html>.
3. Golyan Vasyli'. Українська держава економить на екології – наслідки будуть непередбачуваними [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/9651-ekonomst-ukrayinska-derzhava-ekonomit-na-ekologiyi-nasldki-budut-neperedbachuvanymi.html>.
4. Golyan Vasyli'. Україну очікує інвестиційний бум у сфері екології? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/9634-ekonomst-ukrayinu-ochikuye-nvestitsiyiniy-bum-u-sferi-ekologiyi.html>.
5. Бардась В. Удосконалення фіскального регулювання природокористування кризь призму досягнення фіскального оптимуму Лаффера / В. Бардась // Економіст. – 2013. – № 10. – С. 42–45.
6. Економічні аспекти управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні / [за наук. ред. акад. НААН України, д. е. н., проф. М. А. Хвесика, д. г. - м. н., проф. С. О. Лизуна; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. – 72 с.
7. Капіталізація природних ресурсів: [монографія] / за заг. ред. д. е. н., проф., акад. НААН України М. А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 268 с.

8. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: націон. доп. / за ред. акад. НААН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 776 с.

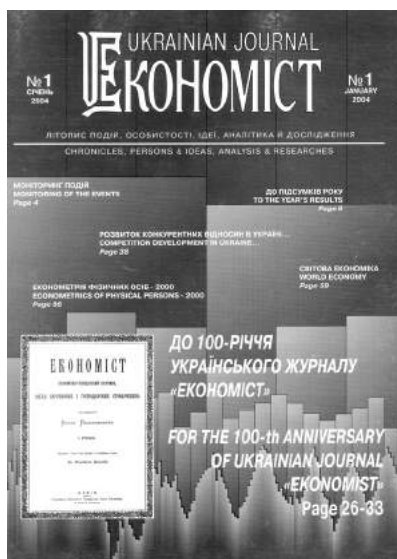
9. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні / [за наук. ред. акад. НААН України, д. е. н., проф. М. А. Хвесика, д. г. - м. н., проф. С. О. Лизуна; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. – 64 с.

10. Хвесик М. А. Формування нової моделі фіскального регулювання природокористування: інституціональні передумови, методологічне забезпечення та практичні рекомендації / М. Хвесик, В. Голян, В. Бардась // Економіст. – 2013. – № 9. – С. 4–13.

REFERENCES

1. Golyan V. Derzhava maye vsi mozhlyvosti dlya naroshchennya ekolohichnykh investitsiy [The state has all opportunities for increasing environmental investment]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/9717-ekonomst-derzhava-maye-vs-mozhlyvist-dlya-naroshchennya-ekologichnih-nvesticyi.html> [in Ukrainian].
2. Golyan V. Oligarkhy budut finansuvati ekolohichni proekty? [Oligarchs will finance environmental projects?]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/9635-golyan-olgarhi-budut-fnansuvati-ekologichn-proekti.html> [in Ukrainian].
3. Golyan V. Ukrainys'ka derzhava ekonomyt' na ekolohiyi – nasldky budut' neperedbachuvanymy [Ukrainian state saves on ecology - the consequences will be unpredictable]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/9651-ekonomst-ukrayinska-derzhava-ekonomit-na-ekologiyi-nasldki-budut-neperedbachuvanymi.html> [in Ukrainian].
4. Golyan V. Ukrainu ochikuye investitsiyiniy bum u sferi ekolohiyi? [Ukraine expects investment boom of investment in environment?]. Available at: <http://ua-ekonomist.com/9634-ekonomst-ukrayinu-ochikuye-nvestitsiyiniy-bum-u-sferi-ekologiyi.html> [in Ukrainian].
5. Bardas' V. Udoshkonalennya fiskal'noho rehulyuvannya pryrodokorystuvannya kriz' pryзму dosyahnennya fiskal'noho optymumu Laffera [Improving fiscal environmental management through the prism of achieving Laffer fiscal optimum]. Ekonomist, 2013, no. 10, pp. 42–45 [in Ukrainian].
6. Khvesyk M.A., Lyzun S.O. Ekonomichni aspekty upravlinnya pryrodnymy resursamy ta zabezpechennya staloho rozvytku v umovakh detsentralizatsiyi vlady v Ukraini [The economic aspects of natural resource management and sustainable development under the decentralization of power in Ukraine]. Derzhavna ustanova "Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannya ta staloho rozvytku Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrainy", Kyiv, DU IEPSSR NAN Ukrainy, 2015, 72 p. [in Ukrainian].
7. Khvesyk M.A. Kapitalizatsiya pryrodnnykh resursiv [Capitalization of natural resources]. Kyiv, DU IEPSSR NAN Ukrainy, 2014, 268 p. [in Ukrainian].
8. Libanova E.M., Khvesyk M.A. Sotsial'no-ekonomichnyy potentsial staloho rozvytku Ukrainy ta yiyi rehioniv: natsion. dop. [Socio-economic potential of the sustainable development of Ukraine and its regions: national report]. Kyiv, DU IEPSSR NAN Ukrainy, 2014, 776 p. [in Ukrainian].
9. Khvesyk M.A., Lyzun S.O. Suchasni napryamy ekonomichnoho zabezpechennya ratsional'noho pryrodokorystuvannya v Ukraini [Modern directions of economic support of rational environmental management in Ukraine]. Derzhavna ustanova "Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannya ta staloho rozvytku Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrainy", Kyiv, DU IEPSSR NAN Ukrainy, 2013, 64 p. [in Ukrainian].
10. Khvesyk M.A., Golyan V., Bardas' V. Formuvannya novoyi modeli fiskal'noho rehulyuvannya pryrodokorystuvannya: instytsional'ni peredumovy, metodolohichne zabezpechennya ta praktychni rekomendatsiyi [Formation of a new fiscal model of environmental management: institutional background, methodological support and pieces of practical advice]. Ekonomist, 2013, no. 9, pp. 4–13 [in Ukrainian].

118 років! 1897 – від ідеї журналу до сьогодні – 2015

111 років! 1904 – як щомісячний журнал – 1997 – 2015